

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในสภาพปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่กำลังเผชิญกับวิกฤติการณ์ในด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งที่ในอดีตนั้นเคยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอันงดงาม แต่จากความเชื่อ และทัศนคติที่ว่ามนุษย์สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ และมนุษย์จะต้องมีชีวิตที่ดีกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ทำให้คนเรามีแบบแผนการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิมและมีพฤติกรรมที่ทำลายคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากขึ้น มนุษย์จึงเป็นต้นเหตุสำคัญในการทำลายสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นกระบวนการให้การศึกษา นับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งระดับโลก ระดับประเทศ จนถึงระดับท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ในทุกระดับการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และ มีความตระหนักในเรื่องของสิ่งแวดล้อมอันจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในทางที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

จากความสำคัญของการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกรมสามัญศึกษาได้มีจุดเน้นให้โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองต่อหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งได้บรรจุไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรรายวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นและโรงเรียนที่เปิดสอนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 18 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 18 คน ครูหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา จำนวน 18 คน และครูผู้สอนในกลุ่มสังคมศึกษาจำนวน 95 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น

131 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 2 ชุด แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบปลายเปิด (Open Ended) และแบบศึกษาเอกสาร จำนวน 1 ชุด ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเองทั้งหมด และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวด สังคมศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

โรงเรียนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งอยู่นอกเขตสุขาภิบาล เปิดสอนวิชาบังคับเลือกในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาใน ส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา คือ รายวิชา ส.071 ท้องถิ่นของเรา 1 ส่วนวิชาเลือก ได้แก่ รายวิชา ส.011 สังคมและวัฒนธรรมไทย สำหรับในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ รายวิชา ส.012 ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจโลก ส.0214 เหตุการณ์ปัจจุบัน และ ส.082 ประชากรกับคุณภาพชีวิต

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นเพศหญิงและเพศชายเท่ากัน มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 16-20 ปี และมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 5 ปี ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา

หัวหน้าหมวดสังคมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 วุฒิสถุที่สุดทางการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11-15 ปี ปฏิบัติการสอนรายวิชา ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในวิชาบังคับคือ รายวิชา ส.305 โลกของเรา รายวิชา ส.011 สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมไทย ส.051 สิ่งแวดล้อมศึกษา ส.052 ประชากรศึกษา และ ส.061 ภูมิศาสตร์เบื้องต้น สำหรับในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หัวหน้าหมวดสังคมศึกษาปฏิบัติการสอนในวิชาบังคับแกน คือ รายวิชา ส.053 สังคมศึกษา ส่วนวิชาเลือกเสรี คือ ส.011 ภูมิศาสตร์กายภาพ ส.012 ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจโลก และ ส.081 พลังงานกับสิ่งแวดล้อม เหตุผลที่ได้รับผิดชอบด้านการสอนหมวดสังคมศึกษา เพราะ

ตรงตามวิชาเอกที่สำเร็จมาโดยปฏิบัติการสอนระหว่าง 19-20 คาบต่อสัปดาห์ งานอื่นที่ได้รับมอบหมาย คือเป็นเจ้าหน้าที่งานกิจกรรมชุมนุมและงานแนะแนว ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา

ครูผู้สอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 31-40 ปี อายุราชการระหว่าง 16-20 ปี วุฒิสองชั้นทางการศึกษาปริญญาตรี รายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในรายวิชาบังคับแก่น คือ ส 101 ประเทศของเรา รายวิชาบังคับเลือกคือ ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม ส่วนวิชาเลือกเสรีคือ ส 011 สังคมและวัฒนธรรมไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายวิชาบังคับแก่น คือ ส 053 สังคมศึกษา ส่วนวิชาเลือกเสรี คือ ส 0214 เหตุการณ์ปัจจุบัน เหตุผลที่ได้รับผิดชอบด้านการสอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาเพราะตรงตามวิชาเอกที่สำเร็จมา ปฏิบัติการสอนระหว่าง 19-25 คาบต่อสัปดาห์ งานอื่น ๆ ที่ได้รับนอกเหนือจากงานสอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาคือ ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร

1.1 กำหนดนโยบายการจัดหลักสูตร

สภาพการจัดหลักสูตรกลุ่มสังคมศึกษา ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตรพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีผลการด้านจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีหลักการในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน คือ ยึดหลักการให้สอดคล้องกับนโยบายของการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสอดคล้องกับความพร้อมของ โรงเรียนด้านอุปกรณ์ วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ ผู้รับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย คือ คณะกรรมการวิชาการ ผู้มี

ส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน โดยครูผู้สอนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมของโรงเรียน ช่วงเวลาที่กำหนดนโยบายโรงเรียนทุกโรงเรียนใช้เวลาในช่วงต้นปีการศึกษา และมีการประชาสัมพันธ์ให้ครูได้ทราบนโยบายในการจัดหลักสูตร โดยการจัดประชุมชี้แจงครู

1.2 การวางแผนการจัดหลักสูตร

ด้านการวางแผนการจัดหลักสูตรของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการวางแผนการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งตัวเอกสารส่วนใหญ่ ได้แก่ กำหนดรายวิชาที่เปิดสอนประจำปีการศึกษา โรงเรียนทุกโรงเรียนมีข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนการจัดหลักสูตร คือ ยึดความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสอดคล้องกับความพร้อมของโรงเรียนด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ มีการจัดแผนการเรียน กลุ่มวิชาเรียน ตารางสอน และจัดบุคลากรประจำวิชา โดยร่วมมือกับหมวดวิชา ผู้รับผิดชอบ คือ คณะกรรมการวิชาการโรงเรียน ผู้ที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตร คือ หัวหน้าหมวดสังคมศึกษา และครูผู้สอน โดยครูผู้สอนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการสำรวจความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ใช้เวลาในการวางแผนการจัดหลักสูตรในช่วงต้นภาคเรียนแต่ละภาคเรียน

1.3 ด้านการจัดเตรียมบุคลากร

การจัดเตรียมบุคลากรของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการจัดเตรียมบุคลากร โดยมีผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบ กิจกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ จัดส่งครูเข้ารับการอบรมเรื่องการใช้และการผลิตสื่อการเรียนการสอน จัดส่งครูเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนการสอน รวมทั้งจัดส่งครูเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำจุดประสงค์รายวิชา ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมบุคลากรของโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่คือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และโรงเรียนทุกโรงเรียนมีการจัดเตรียมบุคลากรตามช่วงเวลาที่ยู่ออบรมกำหนด

ส่วนการจัดครูเข้าสอนรายวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียน พบว่า ทุกโรงเรียนมีการจัดครูเข้าสอน โดยใช้เกณฑ์ คือ สอดคล้องกับวิชาเอก-โท ผู้รับผิดชอบในการ

จัดครูเข้าสอน ส่วนใหญ่ คือ คณะกรรมการวิชาการ ผู้มีส่วนร่วมของโรงเรียนทุกโรงเรียน คือ หัวหน้าหมวด และครูผู้สอน โดยครูผู้สอนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ในเรื่อง วุฒิการศึกษา ความถนัด ประสบการณ์ และความสนใจ การดำเนินการจัดครูเข้าสอนส่วนใหญ่ ใช้ช่วงเวลาต้นภาคเรียนแต่ละภาคเรียน

1.4 การจัดทำแผนการสอน/บันทึกการเตรียมการสอน

การจัดทำแผนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการ ซึ่งตัวเอกสารได้แก่ แผนการสอนรายวิชาต่าง ๆ โดยผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ คือ ครูผู้สอนประจำวิชา กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการ คือ จัดให้บริการวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดทำแผนการสอน และมอบหมายให้ดำเนินการจัดทำ และส่งแผนการสอนตามกำหนด ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการสอน คือ ครูผู้สอนโดยมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการศึกษา ทำความเข้าใจหลักสูตรช่วงเวลาในการดำเนินการจัดทำแผนการสอน ส่วนใหญ่มีการจัดทำเสร็จสิ้นก่อนเปิดภาคเรียน โดยใช้งบประมาณจากเงินบำรุงการศึกษา

การจัดทำบันทึกการเตรียมการสอนรายวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการ ซึ่งตัวเอกสารได้แก่ แผนการสอนย่อยรายวิชา ผู้รับผิดชอบในการจัดทำบันทึกการเตรียมการสอน คือ ครูผู้สอนประจำวิชา กิจกรรมที่โรงเรียนใช้ในการดำเนินการคือ ให้บริการวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำบันทึกการเตรียมการสอน ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำบันทึกการเตรียมการสอน คือ ครูผู้สอนในหมวดสังคมศึกษา โดยมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดทำบันทึกการเตรียมการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบด้วยตนเอง ช่วงเวลาในการดำเนินการส่วนใหญ่จัดทำล่วงหน้าก่อนสอน 1 สัปดาห์ โดยใช้งบประมาณจากเงินบำรุงการศึกษา

1.5 การจัดเตรียมหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตร

การเตรียมการจัดหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการจัดเตรียม เอกสารที่จัด

เตรียม ได้แก่ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือการวัดผล และประเมินผลการเรียน คู่มือครู และจุดประสงค์รายวิชา โดยผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ คือ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการ คือ จัดหาวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณให้ครูในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร รวมทั้งจัดส่งครูเข้าร่วมประชุมการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร ผู้มีส่วนร่วม คือ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ บรรณารักษ์ และครูผู้สอน ซึ่งครูผู้สอนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ การจัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ช่วงเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ คือ ช่วงเวลาดำเนินการคือ ช่วงเวลาต้นปีการศึกษา โดยใช้งบประมาณจาก เงินงบประมาณ และเงินอุดหนุน

1.6 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน

การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการดำเนินการโดยผู้รับผิดชอบส่วนใหญ่ คือ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการ คือ จัดสำรวจความต้องการสื่อของครูผู้สอน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ครูในการผลิตสื่อ และจัดโครงการประชุมปฏิบัติการ ผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน โดยครูผู้สอนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการแจ้งสื่อการเรียนการสอนที่ต้องการให้โรงเรียนจัดหาให้ ช่วงเวลาที่ใช้ในการดำเนินการคือ ช่วงต้นปีการศึกษา ส่วนใหญ่ใช้เงินงบประมาณในการดำเนินการ

1.7 การจัดเตรียมสถานที่

การจัดเตรียมสถานที่ พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการจัดเตรียมสถานที่ ซึ่งสถานที่จัดเตรียม ได้แก่ ห้องเรียนและอาคารสถานที่ ห้องสมุด และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบคือ บุคลากรทุกคนในโรงเรียน โดยทุกโรงเรียนมีการจัดเตรียมห้องเรียนและอาคารสถานที่ให้พร้อมที่จะใช้ได้ทันที และจัดแบ่งพื้นที่รับผิดชอบให้นักเรียนดูแลรักษา รวมทั้งจัดซ่อมแซมและปรับปรุงอาคาร บริเวณ และครุภัณฑ์ ผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดและครูผู้สอน โดยครูผู้สอนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดเตรียมสถานที่ที่ใช้สอนภายในโรงเรียนให้เหมาะสม ช่วงเวลาที่ใช้ในการดำเนินการคือ ช่วงต้นปีการศึกษา

1.8 การเตรียมการวัดผลและประเมินผล

การเตรียมการวัดผลและประเมินผล พบว่า ทุกโรงเรียนมีการดำเนินการ โดยผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดหาวัสดุ งบประมาณให้ ครูได้ผลิตเครื่องมือวัดผลประเมินผล รวมทั้งส่งเสริมให้มีการผลิตและเผยแพร่เอกสารทางด้าน การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ความรู้แก่ครู จัดโครงการพัฒนาแบบงานวัดผล และแจ้ง กำหนดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อส่งผลการเรียนต่อฝ่ายวัดผล ผู้มีส่วนร่วมในการ เตรียมการประกอบด้วย หัวหน้าหมวด ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน โดยครูผู้สอน มีส่วนร่วม เกี่ยวกับการศึกษาหลักสูตร แผนการสอน และคู่มือการวัดผลประเมินผล ช่วงเวลาที่ ใช้ในการดำเนินการคือ ช่วงต้นปีการศึกษา

1.9 การเตรียมการนิเทศและติดตามผล

การเตรียมการนิเทศและติดตามผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการ เตรียมการนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอนสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบ โดยการให้คำปรึกษาและแนะนำด้านการนิเทศ และ ติดตามผลแก่ครูผู้สอน รวมทั้งจัดให้มีการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ผู้บริหารหัวหน้าหมวด และครูผู้สอน โดยครูผู้สอนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ การศึกษาเอกสารทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศและติดตามผล ช่วงเวลาที่ใช้ในการดำเนินการคือ ช่วงต้นปีการศึกษา

2. การดำเนินการจัดหลักสูตร

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการ ส่งเสริมครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ คือ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โดย

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมการสอน โดยเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพแวดล้อม รวมทั้งจัดโครงการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งผู้มีส่วนร่วมส่วนใหญ่ประกอบด้วย หัวหน้าหมวด ดำเนินการในช่วงเวลาการประชุมวิชาการ ตลอดปีการศึกษา สำหรับครูผู้สอนพบว่า มีการเตรียมการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาใน ส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาทุกครั้งการสอน โดยใช้เกณฑ์การเลือกวิธีสอนตามวัตถุประสงค์และ ใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่

2.2 การใช้สื่อการเรียนการสอน

การใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมครูผู้สอน เกี่ยวกับใช้สื่อประกอบการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยผู้รับผิดชอบ คือ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ กิจกรรมที่ใช้คือ เน้นให้ครูเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพแวดล้อม รวมทั้งจัดโครงการอบรมเทคนิคการผลิตและการใช้สื่อ ซึ่งผู้มีส่วนร่วมได้แก่ หัวหน้าหมวด ดำเนินการในช่วงเวลาการประชุมวิชาการ ตลอดปีการศึกษา สำหรับการใช้อุปกรณ์ของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกับบทเรียน

2.3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยทุกโรงเรียนมีการจัดปายนิเทศ และกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น การปลูกต้นไม้ พัฒนาพื้นที่ในชุมชน และเดินรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีคณะกรรมการวิชาการรับผิดชอบ และมีผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวด ครูผู้สอน และนักเรียนเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยดำเนินการในวันหยุดและวันสำคัญ และใช้เงินงบประมาณในการดำเนินการ

2.4 การวัดผลและประเมินผลการเรียน

การวัดผลและประเมินผลการเรียน พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการส่งเสริมครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่ใช้ คือ จัดให้มีการจัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาร่วมกับกลุ่มโรงเรียน พัฒนาประสิทธิภาพระบบการวัดผลและประเมินผลการเรียน และมอบหมายให้ฝ่ายวัดผลรวบรวมงานสรุปผลการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ถึงผู้บริหาร ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหาร ดำเนินการในช่วงก่อนดำเนินการวัดผลประเมินผลประจำภาคเรียน มีการวัดผลประเมินผลทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ โดยครูผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้รายงานผล และวิเคราะห์ผลการวัดและการประเมิน

2.5 การนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน

การนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมครูผู้สอนเกี่ยวกับการนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบ กิจกรรมที่ใช้คือ จัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และมีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้มีส่วนร่วมส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารมีการดำเนินการเป็นระยะ ๆ ระหว่างเปิดภาคเรียน

3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

3.1 การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดเป็นผู้รับผิดชอบ กิจกรรมที่ใช้ คือ การสอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้องแต่ละฝ่าย รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อรวบรวมผลจากการประเมินไป

ปรับปรุงการเตรียมการจัดการเรียนการสอน ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการคือ ครูผู้สอน โดยมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการตอบคำถามข้อมูลการเตรียมการจัดหลักสูตร ช่วงเวลาที่ใช้ คือ ต้นภาคเรียน วิธีการรายงานผลส่วนใหญ่ ผู้รับผิดชอบแต่ละงาน/โครงการ เป็นผู้รายงานหัวหน้าฝ่าย

3.2 การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร

การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีการประชุมสัมมนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดให้มีการสรุปรายงานความสำเร็จของแต่ละหมวด/ฝ่ายในช่วงปลายปีการศึกษา และแจ้งเรื่องการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเอง ประจำปีการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด ผู้มีส่วนร่วมได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน โดยครูผู้สอนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการตอบคำถามข้อมูลการดำเนินการจัดหลักสูตร ช่วงเวลาที่ดำเนินการคือ ช่วงสิ้นปีการศึกษา วิธีการรายงานผลส่วนใหญ่ ผู้รับผิดชอบแต่ละงาน/โครงการเป็นผู้รายงานหัวหน้าฝ่ายครูผู้สอนเป็นผู้รายงานผลการดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรต่อฝ่ายวิชาการ มีการติดตามผลการดำเนินการจัดหลักสูตรของครูผู้สอน โดยการสอบถามครูผู้สอน

สำหรับครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร โดยการตอบคำถามข้อมูลการดำเนินการจัดหลักสูตร

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร

1.1 การกำหนดนโยบายของการจัดหลักสูตร

ปัญหาการกำหนดนโยบายการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการกำหนดนโยบายการจัดหลักสูตรและปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาซึ่งมีสาเหตุ คือ โรงเรียนไม่ได้จัดส่งครูเข้ารับการ

อบรมเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหาโดยการจัดส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา

1.2 การวางแผนการจัดหลักสูตร

ปัญหาการวางแผนการจัดหลักสูตรของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ การวางแผนไม่สนองต่อความต้องการของโรงเรียน และท้องถิ่น ซึ่งมีสาเหตุ คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการจัดหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหา โดยการมอบหมายให้ครูศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้ารับการอบรมและศึกษาเอกสารต่าง ๆ

1.3 การจัดเตรียมบุคลากร

ปัญหาการจัดเตรียมบุคลากรของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาและปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งมีสาเหตุ คือ หน่วยงานไม่จัดเผยแพร่หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาแก่ครูในสังกัด โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหา โดยการส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยศึกษาจากเอกสารและการอบรม

และปัญหาการจัดครูเข้าสอนของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูผู้สอนมีจำนวนไม่เพียงพอ ซึ่งมีสาเหตุ คือ จำนวนครูผู้สอนตามวุฒิที่ต้องการมีไม่เพียงพอ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหา โดยการมอบหมายให้ครูผู้สอนในหมวดอื่นที่มีความสามารถและความถนัดมาช่วยสอน

1.4 การจัดทำแผนการสอน/บันทึกการเตรียมการสอน

ปัญหาการจัดทำแผนการสอนของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาและปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ระยะเวลาในการจัดทำแผนการสอนมีไม่เพียงพอ ซึ่งมีสาเหตุ คือ ครูมีหน้าที่รับผิดชอบมาก โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหาโดยการจัดส่งครูเข้ารับการอบรม และจัดทำแผนการสอนร่วมกับกลุ่มโรงเรียน

ปัญหาในการจัดทำบันทึกการเตรียมการสอนของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ ระยะเวลาในการจัดทำบันทึกการเตรียมการสอนมีไม่เพียงพอ ซึ่งมีสาเหตุคือครูมีหน้าที่รับผิดชอบมาก โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไข้ปัญหา โดยการจัดประชุมชี้แจงและเน้นให้ครูดำเนินการจัดทำบันทึกการเตรียมการสอน

1.5 การจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

ปัญหาการจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ ระยะเวลาในการจัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ ซึ่งมีสาเหตุ คือ ครูมีหน้าที่รับผิดชอบมาก โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไข้ปัญหาโดยการจัดซื้อ จัดหาหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรเพิ่มเติม ส่วนปัญหาการจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรมีไม่เพียงพอ

1.6 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน

ปัญหาการเตรียมสื่อการเรียนการสอนของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูขาดความรู้และทักษะในการผลิตสื่อ ซึ่งมีสาเหตุคือ ขาดบุคลากรในการให้คำแนะนำการผลิตสื่อแก่ครูผู้สอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไข้ปัญหา โดยการจัดสำรวจรายชื่อสื่อที่ครูต้องการภายในโรงเรียน

ส่วนปัญหาในการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ระยะเวลาในการดำเนินการไม่เพียงพอ

1.7 การจัดเตรียมสถานที่

ปัญหาการเตรียมสถานที่ของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ห้องเรียนและอาคารสถานที่ที่ใช้สอนไม่เพียงพอ ซึ่งมีสาเหตุ คือ

งบประมาณด้านการปรับปรุงอาคารสถานที่ที่มีจำนวนจำกัด โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหา โดยการจัดให้นักเรียนเดินเรียน โดยไม่ใช้ห้องประจำ

1.8 การเตรียมการวัดผลและประเมินผล

ปัญหาการเตรียมการวัดผลและประเมินผลของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน ซึ่งมีสาเหตุ คือ ขาดการชี้แจงและเอกสารแนะนำครูเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหาโดยการให้บริการเอกสาร และคำปรึกษาด้านการวัดผลประเมินผลแก่ครู

1.9 การเตรียมการนิเทศและติดตามผล

ปัญหาการเตรียมการนิเทศและติดตามผลของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะการนิเทศและติดตามผล ซึ่งมีสาเหตุคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการนิเทศและติดตามผลมาให้คำแนะนำโรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหา โดยการเชิญบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ความเข้าใจในการนิเทศติดตามผล

2. การดำเนินการจัดหลักสูตร

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูขาดความรู้และทักษะในการการใช้เทคนิควิธีสอน ซึ่งมีสาเหตุคือ ขาดบุคลากรในการให้คำแนะนำความรู้ทางด้านเทคนิควิธีสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหา โดยการจัดส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สำหรับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษามาจัดการเรียนการสอน

2.2 การใช้สื่อการเรียนการสอน

ปัญหาด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ จำนวนสื่อประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ซึ่งมีสาเหตุคือ งบประมาณของโรงเรียนมีจำนวนจำกัด โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหา โดยจัดให้มีการซ่อมแซมสื่อของโรงเรียนให้พร้อมต่อการใช้

2.3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาและปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ขาดบุคลากรและแหล่งวิทยากรในการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งมีสาเหตุ คือ ขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวิทยากร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหา โดยประสานงานกับโรงเรียนในกลุ่ม เพื่อหาข้อมูลด้านบุคลากรและแหล่งวิทยากร

สำหรับปัญหาในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ เวลาในการจัดกิจกรรมมีไม่เพียงพอ

2.4 การวัดผลและประเมินผลการเรียน

ปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาใน ส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ แบบวัด แบบทดสอบขาดการวิเคราะห์ก่อนนำไปใช้ ซึ่งมีสาเหตุ คือ ครูขาดความรู้ทางด้านการสร้างข้อทดสอบวิเคราะห์ข้อสอบ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหาแล้ว โดยการจัดเอกสารด้านการวัดผลประเมินผลให้ครูได้ศึกษา

สำหรับปัญหาการวัดผลและประเมินผลของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอน ส่วนใหญ่มีปัญหาในการวัดผลและประเมินผล และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ขาดทักษะในการ วิเคราะห์ข้อสอบและสร้างแบบทดสอบ

2.5 การนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอน

ปัญหาด้านการนิเทศและติดตามผลการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะการนิเทศและติดตามผล ซึ่งมีสาเหตุ คือ ขาดบุคลากรและเอกสารในการให้ความรู้ดำเนินการนิเทศแก่ครูผู้สอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหาแล้ว โดยการจัดหาเอกสารด้านการนิเทศมาให้ครูได้ศึกษา

3. ปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร กลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

3.1 การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

ปัญหาด้านการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร กลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ ไม่มีการวางแผนการติดตามประเมินผล การเตรียมการจัดหลักสูตร ซึ่งมีสาเหตุ คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหาแล้วโดยการขอคำแนะนำและร่วมประเมินพร้อมกับหน่วยงานต้นสังกัด

3.2 ด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

ปัญหาการติดตามประเมินการดำเนินการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ การวางแผน การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรของโรงเรียน ไม่ชัดเจน ซึ่งมีสาเหตุ คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหาแล้ว โดยจัดประชุมปรึกษาหารือผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนเพื่อดำเนินการวางแผน

สำหรับปัญหาการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหา และปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ ได้แก่ บุคลากรผู้รับผิดชอบขาดความรู้ความเข้าใจในการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับ การจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีประเด็นสำคัญควรที่จะนำมาอภิปรายผลและ เสนอแนะดังนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร

ด้านการกำหนดนโยบายการจัดหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้มีการกำหนดนโยบายการจัดหลักสูตร โดยยึดหลักการให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน มีพัฒนาการด้านจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการกำหนดที่ถูกต้อง เนื่องจากนโยบายจะเป็นสิ่งสำคัญในขั้นที่จะชี้ให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ ทำให้งานดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังที่ กมล ธิโสภา (2522) ได้กล่าวไว้ว่า "ผู้บริหารโรงเรียน ต้องรู้นโยบายระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ นโยบายของชาติ ของกระทรวง ของกรม และน่านโยบายระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะของกรมมาวางเป็นนโยบายของโรงเรียน"

ส่วนปัญหาทางด้านการกำหนดนโยบาย การจัดหลักสูตรของโรงเรียนพบว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการจัดหลักสูตร สิ่งแวดล้อมศึกษา เนื่องมาจาก ครูไม่ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้ดำเนินการแก้ไขแล้ว โดยการจัดส่งครูเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น นับเป็นการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง เพราะการพัฒนา ให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว จะช่วยให้นโยบายการจัดหลักสูตรของโรงเรียน มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นที่น่าสังเกตคือ การเผยแพร่เอกสารเกี่ยวกับนโยบายการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่หน่วยงานในระดับกระทรวง หรือระดับกรมได้จัดทำขึ้น ยังไม่ได้แพร่หลายไปถึงในระดับโรงเรียน อันเป็นสาเหตุอันสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดนโยบายการจัดหลักสูตร ซึ่งหากหน่วยงานในระดับสูง ได้พิจารณาแก้ไขในจุดนี้ ก็จะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ครู โดยประหยัดงบประมาณและเวลาในการจัดการอบรมไปได้มาก

ด้านการวางแผนการจัดหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการวางแผนการจัดหลักสูตรโดยยึดความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และความพร้อมของโรงเรียนด้านบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ ซึ่งมีคณะครูในหมวดร่วมกันวางแผน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ที่ได้กล่าวถึงการวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ว่า ครูหรือผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของการ พัฒนาหลักสูตรและการสอนมีเป้าประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและ ความสนใจของผู้เรียนและชุมชนเพียงใด วัสดุประกอบหลักสูตร และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จะจัด หาได้อย่างไรและโดยวิธีใด งบประมาณ อาคารสถานที่มีเพียงพอหรือไม่ การเตรียมบุคลากรที่ เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรจะทำโดยวิธีใดจึง เข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง

ส่วนปัญหาด้านการวางแผนการจัดหลักสูตรของโรงเรียนพบว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ การวางแผนสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สาเหตุเนื่องมาจากครูขาด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการจัดหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่จึงแก้ปัญหาโดย

การมอบหมายให้ครูศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยการเข้าร่วม
 กรอบรมและศึกษาเอกสารต่าง ๆ อันเป็นวิธีการที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ดีที่สุด แต่ทั้งนี้หน่วย
 งานต้นสังกัดจะมีบทบาทสำคัญในการจัดให้ความรู้แก่ครู ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีการดำเนินการ
 ในด้านนี้น้อย สมควรที่จะจัดให้ความรู้แก่ครูผู้สอนอย่างทั่วถึง เพราะจะเป็นการสร้างควม
 พร้อมให้เกิดขึ้นต่อผู้สอน ส่งผลให้การจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา สามารถสนองต่อความต้อง
 การของผู้เรียนและท้องถิ่นต่อไป

ด้านการจัดเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการดำเนินการ
 การจัดเตรียมบุคลากร โดยจัดส่งครูเข้ารับการอบรมเพื่อให้เกิดความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ
 สำหรับการจัดครูผู้สอน ใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สอดคล้องกับวิชาเอก-โท เป็นหลัก ซึ่งครู
 ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ในเรื่องวุฒิการศึกษา ความถนัด ประสบการณ์
 จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบาย/ แผนแม่บท หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาของ
 กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) ในด้านการพัฒนาบุคลากรทางสิ่งแวดล้อมศึกษา คือ จัด
 สัมมนาผู้บริหารเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ทางสิ่งแวดล้อมศึกษา และจัดอบรมครูประจำการ
 ศึกษานิเทศก์ ให้มีความรู้ เจตคติ ทักษะทางด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการจัดเตรียมบุคลากร พบว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ ครูขาด
 ความรู้เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา สาเหตุเนื่องมาจากขาดการเผยแพร่ความรู้
 จากหน่วยงานต้นสังกัด จึงเห็นได้ว่าในส่วนของครูผู้สอนควรที่จะได้รับความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อม
 ศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพราะครูผู้สอนนับเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้หลักสูตร
 ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ครูผู้สอนเป็นผู้นำเอาหลักสูตรไปใช้กับผู้เรียนจริง ๆ ดังนั้นก่อน
 ที่จะนำหลักสูตรไปใช้ หน่วยงานที่รับผิดชอบจึงต้องเตรียมครูให้พร้อม เพื่อที่จะเป็นผู้ถ่ายทอด
 ความรู้ และเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนต่อไป

ด้านการจัดทำแผนการสอน/บันทึกการเตรียมการสอนของโรงเรียน พบว่า
 โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนการสอนและบันทึกการเตรียมการสอน โดยครูผู้สอนประจำ

วิชาเป็นผู้จัดทำด้วยตนเอง ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ครูได้จัดทำแผนการสอน และบันทึกการเตรียมการสอน เป็นสิ่งที่ดี ที่ผู้บริหารโรงเรียนควรให้การสนับสนุน เพราะแผนการสอนและบันทึกการเตรียมการสอน จะเป็นแนวทางของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ ดังที่หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กำหนดสาระสำคัญของกาจัดทำแผนการสอนไว้ว่า การวางแผนการสอนของครู เป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนด เนื่องจากสภาพของท้องถิ่นและความแตกต่างของผู้เรียน เป็นผู้กำหนดว่าจะต้องเลือกใช้กิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอนลักษณะใด จึงจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาของการจัดทำแผนการสอน บันทึกการเตรียมการสอนของครู พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดทำ เนื่องจากครูมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมาก ผู้วิจัยเห็นว่า จากการศึกษาที่โรงเรียนได้มีการจัดตั้งศูนย์สังคมนาชั้น เพื่อสนับสนุนส่งเสริม การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาสังคมนาชั้น ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของศูนย์สังคมนาชั้น ควรได้มีการระดมความคิดจากครูผู้สอนในโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อจัดทำแผนการสอนระยะยาวสำหรับเป็นแนวทางในการดำเนินการสอนแก่ครูผู้สอน ทั้งนี้นอกจากจะได้แผนการสอนอันเป็นแนวทางเดียวกันแล้ว ยังเป็นการลดภาระหน้าที่รับผิดชอบให้กับครูผู้สอนอีกด้วย

ด้านการจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ไว้บริการภายในโรงเรียน แสดงว่าโรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร อันจะช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เมื่อพิจารณาถึงการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา เนื่องจาก บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร รวมทั้งระยะเวลา และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรไม่มีเพียงพอ ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนน่าจะได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อหาแนวทางการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรร่วมกัน ทั้งนี้เพราะเนื้อหา

ของรายวิชาในหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในบางรายวิชานั้น เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น และหากผู้บริหารจะมีส่วนช่วยในการชี้แนะแหล่งข้อมูล จัดบริการวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดทำ เอกสารประกอบหลักสูตร รวมทั้งจัดบุคลากรมาให้ความรู้ในการจัดทำก็จะช่วยให้การจัดการ เรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียน มีการจัดเตรียมสื่อ โดยการจัดสำรวจความต้องการสื่อ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ครูในการผลิต สื่อไว้ตั้งแต่ในช่วงต้นปีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติยา ดาระสวัสดิ์ (2529) ที่ว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดเตรียมสื่อการเรียน วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอน ให้แก่ครูไว้ก่อนเปิดภาคเรียน แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนเห็นความสำคัญและความจำเป็นของ สื่อการสอน ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) กล่าวถึงสื่อการสอนว่า สื่อการสอนคือ วัสดุอุปกรณ์ และกิจกรรมการเรียนที่ครูและนักเรียนจะต้องทำ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้อง จัดทำขึ้น และจัดหาไว้ให้เรียบร้อย

ส่วนปัญหาในการจัดเตรียมสื่อการสอน ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ ครูขาดความรู้และทักษะในการผลิตสื่อ และจำนวนของสื่อไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากขาดบุคลากรในการแนะนำ และมีความจำกัดด้านงบประมาณและจากการที่โรงเรียนดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยการจัดให้มีการซ่อมแซมสื่อ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นวิธีหนึ่งที่เหมาะสม นอกจาก นั้น ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในการผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย เพราะสื่อมีบทบาทสำคัญในการช่วยจัดและ เสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะการให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อม สื่อจะต้องได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะ สื่อจะมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการปลูกฝังจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในตัวผู้ เรียน (กรมวิชาการ, ม.ป.ป.)

ด้านการจัดเตรียมสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการจัดเตรียม ห้องเรียนและอาคารสถานที่ให้พร้อมที่จะใช้ได้ทันที อีกทั้งได้มีการจัดแบ่งเขตความรับผิดชอบ

ให้แก่บุคลากรในการดูแลพื้นที่ต่าง ๆ ภายในบริเวณโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางในการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป.) ที่ว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ได้ของโรงเรียน จะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจ และคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ได้ และเมื่อพิจารณาถึงปัญหาในการจัดเตรียมสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ คือ ห้องเรียนและอาคารสถานที่ที่ใช้สอนมีไม่เพียงพอ เนื่องจากขาดงบประมาณในการปรับปรุงอาคารสถานที่ ดังผลการวิจัยของ เอมอร์ เสาวลักษณ์ (2529) ที่พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวนมาก มีปัญหาในเรื่องอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องประชุม เครื่องอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอสำหรับผู้ใช้งาน การดูแลรักษาความสะอาดยังไม่ดีพอ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน จะช่วยได้ในระดับหนึ่ง แต่หากเป็นการแก้ปัญหาโดยใช้งบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด ควรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการแก้ไขปัญหาต่อไป

ด้านการเตรียมการวัดผลและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการจัดตั้งเจ้าหน้าที่ดำเนินการวัดผลประเมินผล และจัดทำวัสดุ งบประมาณให้ครูได้ผลิตเครื่องมือวัดผลประเมินผล ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง เนื่องจากการวัดผลและประเมินผลการศึกษา เป็นกระบวนการต่อเนื่องของกิจกรรม การเรียนการสอนอย่างแยกจากกันไม่ได้ เพราะจะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ผลตามความมุ่งหมายเพียงใด ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวไว้ว่า ในการจัดการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบว่า ผู้เรียนได้มีความเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ กระบวนการที่จะตรวจสอบผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ได้แก่ การประเมินผล

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาของการเตรียมการวัดผล ประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนควรให้บริการด้านเอกสารสำหรับครูได้ศึกษา หรือร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียนในการจัดอบรม หรือประชุมชี้แจงให้ครูมีความรู้ เพื่อจะได้ดำเนินการวัดผลประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ด้านการเตรียมการนิเทศและติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการเตรียมการนิเทศ และติดตามผล โดยมีการให้คำปรึกษาแนะนำด้านการนิเทศ การเรียน การสอน โดยผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เมื่อพิจารณาถึงปัญหาในการเตรียมการนิเทศติดตาม ผลพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศและติดตามผล รวมทั้งเอกสารในการศึกษาหาความรู้ ด้านการนิเทศติดตามผลมีไม่เพียงพอ ผู้วิจัยคิดว่า บุคลากรจากหน่วยงานต้นสังกัด อันได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จากหน่วยต่าง ๆ ควรได้เร่งแก้ไข ปัญหาขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ครูผู้สอนได้ร่วมมือกันส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

2. การดำเนินการจัดหลักสูตร

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ได้จัดส่ง ส่งเสริมการสอน โดยเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และจัดโครงการพัฒนาการเรียนการสอนวิชา สิ่งแวดล้อมศึกษา ในส่วนของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอนทุกครั้ง โดยใช้วิธี สอนแบบบรรยาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ในระดับผู้บริหารได้มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียน การสอนตรงตามที่กรมวิชาการ (ม.ป.ป.) ได้กำหนดไว้ในทิศทางและนโยบายสิ่งแวดล้อม ศึกษาว่า "พัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมในเรื่องสิ่งแวดล้อม ศึกษา เน้นกระบวนการให้มีประสบการณ์ตรงและการแก้ปัญหาให้ผู้เรียนตระหนักในปัญหาและ ความต้องการ รู้จักคิด วิเคราะห์ ตั้งเกณฑ์ กำหนดทางเลือก และการตัดสินใจในการดำเนินการอย่างเหมาะสม และเกิดคุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม และต่อการดำรงชีวิต" แต่ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พบ คือ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา และขาดความรู้ ทักษะในการใช้เทคนิควิธีสอนอันจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินการจัด หลักสูตร ตามทิศทางและนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษา จึงสมควรที่จะจัดให้ความรู้ ในเรื่องของ หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาและเทคนิควิธีสอนแก่ครูผู้สอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของกระบวนการ เรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษาได้ในที่สุด

ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ดำเนินการคือ การจัดป้ายนิเทศและการจัดกิจกรรมในวันสำคัญร่วมกับชุมชน ซึ่งเห็นได้ว่า โรงเรียนได้ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร อันหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ร่วมจัดขึ้นในรูปของชุมนุมชมรม โครงการ โดยความเห็นชอบและสนับสนุนจากโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้กว้างขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงปัญหาแล้วพบว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดอุปกรณ์ และแหล่งวิทยาการในการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีไม่เพียงพอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นนพร พานิชสุข (2521) พบว่า หลักสูตรและเวลาเรียนวิชาสังคมศึกษาไม่สมดุลกัน เนื้อหาวิชามีมากเกินไป เมื่อมีข้อจำกัดในเรื่องเนื้อหาและเวลา ครูสังคมศึกษาจึงใช้วิธีสอนโดยการบรรยายเป็นส่วนใหญ่เพื่อต้องการเร่งเนื้อหา และเวลา และจากการที่โรงเรียนได้แก้ไขปัญหาโดยการประสานงานกับโรงเรียนในกลุ่ม นับเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาคือถูกต้อง และข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรและแหล่งวิทยาการในการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาควรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการชี้แนะแนวทางหรืออาจใช้วิธีการประสานงานกับกลุ่มโรงเรียนเพื่อสอบถามข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการส่งเสริมในด้านการวัดผล และประเมินผลการเรียน โดยจัดให้มีการจัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา ร่วมกับกลุ่มโรงเรียน และพัฒนาประสิทธิภาพระบบการวัดผลและประเมินผลการเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสม เพราะการวัดผลประเมินผลมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนได้ทราบถึง ความรู้ทักษะ และเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้ ดังที่ รุ่งทิพา จักรกร (2527) ได้กล่าวว่า การวัดและการประเมินผล เป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนจะต้องวัดผลและประเมินผลการสอนอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นผู้สอนจึงควรจะเข้าใจลักษณะของการวัดผล และการประเมินผล เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา และเมื่อพิจารณาถึงปัญหาของการวัดผลประเมินผล ผลการ

วิจัยพบว่า ครูผู้สอนขาดทักษะในการสร้างข้อสอบ วิเคราะห์ข้อสอบ ซึ่งสอดคล้องกับผล การวิจัยของ วิเชียร ภู่วรรณ (2532) ซึ่งพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการประเมินผล ขาดความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือการประเมิน ผล ขาดเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างข้อสอบมาตรฐาน ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนยังขาดผู้มีความรู้ในการให้ความช่วยเหลือในด้านนี้ ทำให้ครูประสบปัญหา จึงสมควรให้มีการจัดทำเอกสาร คู่มือ การประเมินผลไว้บริการแก่ครู เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติ ในการวัดผลประเมินผล ซึ่งบุคลากรผู้รับผิดชอบภายในศูนย์ส่งเสริมศึกษาและกลุ่มโรงเรียนต่าง ๆ ควรมีบทบาทมากที่สุดต่อการแก้ไขปัญหานี้

ด้านการนิเทศติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการส่งเสริมใน ด้านการนิเทศติดตามผล โดยการจัดประชุมปรึกษาหารือ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และจัดให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน โดยผู้บริหารและหัวหน้าหมวดเป็นผู้ดำเนินการ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนได้ดำเนินการตามนโยบายของกรมสามัญศึกษา ในด้านการ ส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการจัดโครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนขึ้น เพื่อพัฒนา การเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงปัญหาของ การนิเทศและติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะ ทางด้านการนิเทศและติดตามผล และเวลาในการดำเนินการนิเทศติดตามผลไม่เพียงพอ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของกรมสามัญศึกษา (2523) ที่ว่า โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรที่มีความ รู้ความสามารถ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีดำเนินการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน ผู้วิจัย เห็นว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทางการศึกษา ในอันที่จะส่งเสริม ช่วยเหลือ สนับสนุน พัฒนา ปรับปรุงการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ดังนั้น ครูผู้สอน หรือผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ ควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ทักษะทางการนิเทศ เพื่อสามารถนำทักษะดังกล่าวมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ สูงสุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งเป็นบุคลากร หลักในการให้การสนับสนุนส่งเสริมด้วย

3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และการดำเนินการจัดหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการดำเนินการติดตามประเมินผล โดยใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือ และสอบถามผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่าย แล้วรายงานผลการดำเนินการให้หัวหน้าฝ่ายทราบ ในรูปแบบของเอกสาร รายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลักขณา คำตรง (2525) ที่ว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรและการดำเนินการจัดหลักสูตร โดยวิธีการสอบถามผู้เกี่ยวข้อง จัดประชุมครู การตรวจสอบจากเอกสารต่าง ๆ เช่น โครงการสอน แผนการสอน แบบประเมินผลการเรียน จะเห็นว่า การติดตามประเมินผลสามารถช่วยให้โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องได้ทราบว่า การดำเนินงานที่ผ่านมาสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมหรือไม่ และจะปรับปรุงแก้ไข ส่วนใดจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2525)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงปัญหา พบว่า การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร ยังขาดการวางแผน การ ดำเนินการที่ชัดเจน เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการจัดหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรแก้ปัญหาโดยการจัดประชุมชี้แจงให้บุคลากรทราบ พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับการติดตามประเมินผล ซึ่งอาจกระทำได้โดยจัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม หรือการนิเทศภายใน ทั้งนี้ควรกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการให้ชัดเจน เพื่อผู้เกี่ยวข้องจะได้สร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการติดตามผล ได้อย่างชัดเจน ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแก่หน่วยงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. กรมสามัญศึกษา

1.1 ควรจะพิจารณาจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ให้

เหมาะสมตรงตามความต้องการของโรงเรียน ซึ่งจะทำให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการ

สอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.2 ควรจะจัดหาและจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการพร้อมทั้งจัดประชุม อบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดทำหรือวิธีการใช้เอกสารหลักสูตร สื่อการเรียน การวัดและประเมินผล เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2.1 ควรมีการจัดทำและเผยแพร่เอกสารที่เกี่ยวกับหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในตัวหลักสูตร

2.2 ควรมีการจัดทำคู่มือครู และจัดอบรมแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา

3. สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด

3.1 ควรให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยส่งเสริมสนับสนุนการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามแนวทางที่กำหนด

3.2 ควรมีการจัดประชุม อบรม หรือสัมมนาเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา แก่โรงเรียนในสังกัด

3.3 ควรมีการติดตามผลการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยเฉพาะ

4. โรงเรียน

4.1 ผู้บริหารและครูผู้สอน ควรให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนให้มากขึ้น

4.2 ผู้บริหารและครูผู้สอน ควรศึกษาหลักสูตรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ให้ละเอียดและเข้าใจอย่างถ่องแท้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดที่มีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเปรียบเทียบ สภาพและปัญหาการจัดหลักสูตรเพื่อหาแนวทางในการจัดหลักสูตรที่เหมาะสม
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์